

5. Малихін О. Мотиваційно-цільовий компонент самостійної навчальної діяльності студентів вищого педагогічного навчального закладу / Олександр Малихін // Рідна школа. – 2005. – № 8. – С.28-30.
6. Солдатенко М. Самостійна пізнавальна діяльність у контексті Болонського процесу / Микола Солдатенков // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С.3-5.
7. Тимкин С. Мотивация студента в модели смешанного обучения / С. Тимкин // Высшее образование в России. - 2008. - № 9. – С.116-119.
8. Тюрикова Г. Организация самостоятельной работы студентов - условие реализации компетентностного подхода / Г. Тюрикова, О. Филатова, И. Прошкина [и др.] // Высшее образование в России. – 2008. – № 10. – С.94-97.
9. Ухань П. С. Контроль знань, вмінь і навичок учнів на уроках інформатики : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02 / Ухань Павло Станіславович. – К., 2001. – 199 с.

Н.В.Гордієнко

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ЯК ВАЖЛИВОГО ПОКАЗНИКА ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

У статті теоретично обґрунтовано роль та функції емоцій, як необхідність гармонізації взаємодії емоціонального та інтелектуального факторів у навчальному процесі, як важливого засобу підвищення ефективності методичної роботи щодо забезпечення якісної освіти.

Ключові слова: емоційна стійкість, емоційна культура, емоції.

В статті теоретически обосновується роль и функции эмоций, как необходимость гармонизации взаимодействия эмоционального и интеллектуального факторов в учебном процессе, как важного средства повышения эффективности методической работы в обеспечении качественного образования.

Ключевые слова: эмоциональная стойкость, эмоциональная культура, эмоции.

The part and the functions of emotions as a necessity of harmonizing of interaction of emotional and intellectual factors during studying process as an important means of rising of effectiveness of a methodic work for quality education are being substantiated in the article.

Key words: emotional firmness, emotional culture, emotions.

Одним із стратегічних завдань, визначених у Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, є створення емоційно сприятливих умов для формування професійної культури вчителя. Від цього залежить успішність розв'язання комплексу проблем модернізації всієї системи освіти на сучасному етапі її розвитку. Тому серед пріоритетних напрямів сучасної педагогічної науки вагоме місце посідає дослідження широкого кола питань культурологічної підготовки майбутніх фахівців, зокрема формування емоційної культури та емоційної стійкості майбутнього вчителя.

Педагогічний аспект цієї проблеми знайшов відображення в працях Я.А.Коменського, Д.Локка, Ж.Ж.Руссо, І.Гербарта; вітчизняних педагогів і діячів культури: Г.Вашенко, М.І.Костомарова, О.В.Духновича, М.П.Драгоманова, С.Ф.Русової, В.О.Сухомлинського, Д.Чижевського, П.Д.Юркевича та ін.

В.О.Сухомлинський, говорячи про гармонізацію виховання особистості, наголошував на необхідності єдинства емоціонального та інтелектуального, емоціонального та естетичного, емоціонального та морального. Естетичні смаки та громадянські якості не можуть, за його переконаннями, формуватись на основі емоційної недосконалості. Також В.О.Сухомлинський був впевнений, що переконання не можливе без високого рівня емоційної культури.

Значний внесок в обґрунтування психологічного аспекту культури почуттів здійснили Б.Г.Ананьєв, Л.І.Божович, Л.С.Виготський, В.К.Вільонас, С.Л. Рубінштейн, П.М.Якобсон.

В останні десятиріччя увагу вчених все більше привертає проблема емоційної культури особистості: Б.І.Додонов, Л.В.Кондрашова, Л.Е.Соколова, Л.М.Сбітнева, О.Я.Чебикін та ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми емоційної культури засвідчив, що питання про сутність емоційної стійкості як професійно значущої якості особистості вчителя на сьогодні потребує досконалого вивчення. Недостатньо розкриті особливості формування означеної якості у студентів у процесі вузівської підготовки з позиції сучасних концепцій виховання, не піддавались спеціальному дослідженню закономірності формування емоційної стійкості як професійно значущої якості особистості вчителя.

Усе вище сказане зумовило предмет статті, а її мета: необхідність формування емоційної стійкості майбутніх педагогів, як невід'ємної частини емоційної культури.

Емоції функціонують у структурі діяльності й оцінюють зв'язок між предметами і діяльністю, для якої ці предмети є мотивами. Функцією емоцій стає оцінка того смислу, який мають або ж матимуть для довколишніх і самого індивіда певні ситуації його життя. Вони сигналізують індивідові про світ, в якому він живе, який відтворює у формі образу і який певним чином переживає.

Стосунки між членами спільноти залежать від тієї «ваги», котру має діяльність кожного відносно досягнень інших. Емоції у цьому разі виконують функцію оцінки соціального та особистісного смислу дій людини. Вони функціонують у межах діяльності, і з одного боку, сигналізують людині про значення її результатів для довколишніх, а з другого – про її успішність для неї самої, тобто відображають відношення між метою та мотивом діяльності.

Головна функція емоцій – оцінка смислу різноманітних життєвих явищ, конкретизуючись, поділяється на функції: оцінки теперішнього, організації діяльності, закріплення досвіду, передбачення майбутнього, синтезування образу.

Функція оцінки теперішнього має місце при співвіднесенні певних явищ з потребами індивіда. Події, що не мають стосунку до потреб, залишають його байдужим, про ті, що сприяють їх задоволенню, сигналізують позитивні емоції, та про ті, що перешкоджають, – негативні. Ця функція залежить від можливості індивіда задовольнити свої потреби і характеризується ймовірністю досягнення мети.

Функцію організації діяльності виконують емоційні явища шляхом виокремлення в образі предметів, які є мотивом діяльності. Від їх інтенсивності залежить успішність діяльності. Проте емоції нерідко і дезорганізують її. Наприклад, вони можуть негативно позначатися на пізнавальній діяльності.

Функція закріплення досвіду реалізується за рахунок позитивних або негативних емоційних слідів, що зберігаються в пам'яті. У такий спосіб позначаються успішні або невдалі дії, що мали місце в минулому. Цю функцію виконують, зокрема, емоції успіху-неуспіху, які сигналізують про результативний бік діяльності.

Функція передбачення майбутнього базується на механізмі емоційної корекції поведінки, який складається в дошкільному віці. Це своєрідна емоційна форма випереджуючого відображення дійсності, яка сигналізує про можливий приємний або ж неприємний наслідок виконуваних дій. Завдяки цій функції значно скорочується пошук індивідом виходу з проблемної ситуації.

Функцію синтезування образу емоційні явища здійснюють тоді, коли сприяють об'єднанню елементів чуттєвого образу. Завдяки цьому звуки зливаються в мелодію, фарби в малюнок, інтероцептивні відчуття в схему тіла.

Аналіз складників головної функції емоційних явищ свідчить про їх важливе регулятивне значення: оцінка теперішнього, організація діяльності, закріплення досвіду, передбачення майбутнього, синтез образу – це характеристика зв'язку людини зі світом – діяльності, можливість і необхідність якої створює смисл – біологічний, соціальний, особистий.

У сучасній вищій школі більш вагоме місце посідає інтелектуальний фактор, а не емоційний, хоча роз'єднати їх неможливо, бо вони є взаємозалежні.

Роль емоцій в житті людей дуже велика і проявляється по різному. В одних ситуаціях емоції активізують поведінку, збільшують можливості і сили, допомагають виконати рішучі дії, а других роблять пасивними, злими, байдужими, деморалізують особистість, стають причинами хвороб, а іноді є причиною смерті. Саме емоційний фактор являється причиною довіри чи недовіри, симпатії чи антипатії, співпереживання або байдужості у відносинах між людьми. Саме емоції є носіями почуттів, котрі забезпечують здорові моральні відносини між людьми. Хоча вміння мобілізувати себе на подолання труднощів, непотрібного емоційного напруження властиве не кожній особистості. Це вміння не виникає стихійно, а його розвиток і вдосконалення вимагає систематичної, ціленаправленої виховної роботи, починаючи з раннього дитинства.

Відображення знань в емоціях – головна умова переходу знань в переконання. Емоційний стан має вагомий вплив на розум, та на все інтелектуальне життя людини.

Емоційно вихована людина володіє прийомами емоційної регуляції діяльності. Вона володіє умінням зберігати бадьорість, оптимізм в найскладніших ситуаціях, не припускати неадекватних

емоційних реакцій, зберігати спокій та віру в позитивний результат. Емоційно вихованій людині характерне вміння гальмувати свої почуття, вміння діяти супроти власному гніву, вміння виділяти кращі якості людей та вміння відчувати те, що вони переживають на даному етапі життя. Складність емоційних хвилювань, інтелектуалізація міжособистісних відношень потребує великого запасу стриманості, самоволодіння, самоконтролю, вміння розумно вирішувати психоемоційні конфлікти.

Методична робота вищої школи зобов'язана за допомогою засобів навчання викликати у студентів емоційні переживання, формувати радісне, позитивне ставлення до навколишнього світу, бо саме емоційне виховання визначає ставлення майбутніх педагогів до навчальних дисциплін і процесу їх засвоєння. Емоції істотно впливають на процес інтелектуальної діяльності, їх роль зростає, якщо вони не тільки супроводжують навчальний процес, але й передують йому.

У формуванні та підвищенні професіоналізму викладача готовності до виховання емоційно-позитивного ставлення студентів до навчання значна роль належить гармонізації емоційних та інтелектуальних засобів методичного навчання.

Однією з умов емоційно-позитивного ставлення студентів до навчальної роботи є забезпечення на занятті і поза ним емоційно-сприятливого клімату, необхідного для підтримки пізнавальних інтересів і потреб студентів у педагогічному процесі.

Емоційна атмосфера визначається настроєм, увагою викладача до своїх вихованців, одногрупників один до одного і педагога, розумінням психологічного стану оточуючих. Негативний психологічний клімат призводить до конфліктних ситуацій, викликає та фіксує негативні емоції, котрі за принципом ланцюжкової реакції можуть передаватися від однієї людини іншій. Будь-яка спроба зазіхання на достоїнство особистості спроможна погіршити настрої в колективі, викликає різні негативні емоції – від почуття образи до обурення, може слугувати причиною депресії або афекту як викладачів, так і студентів. Нерідко навчання у вузі підсилює емоційний дискомфорт у студентів, особливо почуття тривоги супроводжує навчальну діяльність. Інколи причиною надмірної тривожності є навіть перенавантаження навчальним планом, яке призводить до перевтоми, що супроводжується неуспішністю в

навчанні. Досвід невдач, накопичуючись, породжує страх, невпевненість, емоційну нестабільність.

Велике значення має настрій колективу в цілому та окремо кожного студента. Настрій визначається емоційними реакціями оточуючих, їх відносинами один до одного, котре проявляється в міміці, жестах, словах, вчинках. Підтримання гарного настрою в колективі сприяє ввічливості, взаємоповазі тактовності по відношенню один до одного.

Атмосфера навчально-виховного процесу відрізняється теплотою та сердечністю, взаєморозумінням, душевним тактом, опікуванням студентів один одним. Особлива роль у встановленні позитивно-емоційного клімату належить педагогові, куратору. Уміння володіти собою та властивість розуміти настрій студентів, контроль за власними емоційними реакціями і емоційним станом студентів, намагання та уміння вносити у відносини позитивні емоції, засобом прояву яких є доброта та взаємоповага, позитивно впливає на створення емоційної атмосфери навчального процесу, позааудиторного заходу, забезпечує умови для формування емоційної культури студентів.

При організації емоційного виховання не можна пригнічувати емоційність студентів. При цьому вагоме значення має професіоналізм педагогів, їх уміння впливати на почуття студентів, здатність в ході уроку залучити їх так, щоб навчання було радісним, цікавим.

Отже, формування емоційної стійкості є одним з необхідних факторів спрямований на вміння володіти собою та власними емоційними реакціями і емоційним станом, гарантом яких виступає гармонізація та взаємодія емоційних та інтелектуальних засобів, що забезпечують високий рівень знань в процесі навчання.

Список використаних джерел

1. Кондрашова Л.В. Гармонізація інтелектуального та емоціонального факторів навчання у забезпеченні якісної освіти учнів: навч.-метод. посібник./ Л.В. Кондрашова та ін. – Кривий Ріг: КДПУ 2008. – 274 с.
2. М'ясоїд П.А. Емоції і почуття / П.А. М'ясоїд// Загальна психологія. – К., 1998. – С. 357-379.
3. Емоції. Природа та характеристика емоцій// Основи психології. – К., 1997. – С. 198-205.